

Formeel advies 2023-01 van de Vlaamse commissie voor de planning van het medisch aanbod

VPC - Advies over de Vlaamse behoeften aan artsen en tandartsen binnen de Vlaamse Gemeenschap voor minstens vijftien jaar na het jaar waarin het advies wordt uitgebracht

Overeenkomstig de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015, artikel 92, §3, vervangen bij het decreet van 29 maart 2019 houdende wijziging van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen,

Overeenkomstig artikel 3, §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2020 over de planning van het medisch aanbod,

Na geldige beraadslaging brengt de Vlaamse Planningscommissie het volgende **advies** uit:

VPC - Advies over de Vlaamse behoeften aan artsen en tandartsen binnen de Vlaamse Gemeenschap voor minstens vijftien jaar na het jaar waarin het advies wordt uitgebracht

Advies voorbereid door de derde kamer van de Vlaamse Planningscommissie in haar vergadering van 27 oktober 2023

Aantal bladzijden (inclusief dit blad): 11

Dit advies werd aanvaard door de volgende leden:

Aanwezige stemgerechtigde leden: Dirk Devroey, Manu Diericx, Jean-Louis Hanssens, Matthieu Herpels, Ivo Lambrichts, Anneliese Moerman (voorzitter derde kamer en ondervoorzitter van de Vlaamse Planningscommissie), Greta Moorkens, Willy Peetermans, Gerda Smets, Evi Verduyck

Plaats en datum van de vergadering: **Brussel, 27 oktober 2023 (online vergadering)**

Situering advies

Overeenkomstig artikel 3, §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2020 over de planning van het medisch aanbod, is de Vlaamse Planningscommissie een adviesorgaan dat als taak heeft de Vlaamse Regering te adviseren over de volgende materies:

1° het aantal kandidaten dat toegang mag krijgen of toegang zou moeten krijgen tot opleidingen die leiden tot bijzondere beroepstitels of groepen van bijzondere beroepstitels, op basis van de statistische gegevens, de methodologie en de adviezen van de Planningscommissie Medisch aanbod;

2° de behoeften in de Vlaamse Gemeenschap over het aantal actieve artsen en tandartsen.

Op 27 oktober 2023 kwam de derde kamer van de Vlaamse Planningscommissie hiervoor samen.

Meer bepaald besprak de derde kamer hoe ze uitvoering kan geven aan het vierde lid van artikel 3, §1 van datzelfde Besluit van de Vlaamse Regering. Dat stipuleert het volgende:

“De Vlaamse Planningscommissie verstrekt jaarlijks voor 1 november een advies als vermeld in het tweede lid, 3°. Dat advies is onder meer gebaseerd op de statistische gegevens en de adviezen van de Planningscommissie Medisch aanbod en houdt rekening met al de volgende elementen:

1° de specifieke situatie binnen de Vlaamse Gemeenschap;

2° de leeftijdsverdeling en gezondheidssituatie van de bevolking binnen de Vlaamse Gemeenschap;

3° de historische evolutie van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen en van de verdeling van RIZIV-nummers;

4° de demografische en sociologische samenstelling van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap;

5° het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.”

Vaststellingen over data en analysecapaciteit over de behoeften in de Vlaamse Gemeenschap over het aantal actieve artsen en tandartsen

Voor de adviesverstrekking over de behoeften aan artsen en tandartsen binnen de Vlaamse Gemeenschap voor minstens vijftien jaar na het jaar waarin het advies wordt uitgebracht, moet de Vlaamse Planningscommissie rekening houden met de statistische gegevens van de federale planningscommissie medisch aanbod en met alle 5 vermelde elementen (zie vorige paragraaf).

Wat de eerste vier elementen betreft

De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de data over de eerste vier elementen verzameld en beheerd worden door de Federale Overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

De Vlaamse Planningscommissie dringt er, net als in haar adviezen van vorig jaar en twee jaar geleden, op aan dat de ruwe data en de broncode overgedragen worden van de FOD naar het Agentschap Zorg en Gezondheid, zodat de nodige analyses kunnen uitgevoerd worden. Het is noodzakelijk dat de Vlaamse overheid ook over deze data kan beschikken in functie van het Vlaams beleid over medisch aanbod.

De Vlaamse Planningscommissie vraagt dat daar zowel op het politieke als administratieve niveau verder wordt op aangedrongen.

Wat het vijfde element over het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap betreft

In tegenstelling tot de eerste vier elementen heeft de Vlaamse Overheid wel de data in eigen beheer over het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap. Die data zijn namelijk opgenomen in de Databank Hoger Onderwijs, die beheerd wordt door het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS).

Nood aan data en analysecapaciteit op Vlaams niveau

Aangezien de Vlaamse Planningscommissie niet beschikt over de nodige data over alle vijf de elementen vermeld in artikel 3, §1, vierde lid, van het besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2020 over de planning van het medisch aanbod, kan ze in voorliggend advies niet voldoende evidence-based uitspraken doen over de behoeften aan actieve artsen en tandartsen in de komende 15 jaar volgend op dit advies.

Hoewel de informatie op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu zeer degelijk en nuttig is voor de uitvoering van de taken toegewezen aan de Vlaamse Planningscommissie, wenst de Vlaamse Planningscommissie m.a.w. nogmaals te benadrukken dat deze informatie niet volstaat om haar eigen adviestaken kwaliteitsvol uit te voeren.

Daarenboven benadrukt de Vlaamse Planningscommissie ook de nood aan verdere uitbouw van analysecapaciteit binnen de Vlaamse Overheid. De VPC stelt vast dat de grondslagen daarvoor gelegd zijn en apprecieert deze investering in de uitbouw van de medische planning in Vlaanderen.

Kortom, zowel maximale data-overdracht tussen het federale en Vlaamse beleidsniveau, als de verdere uitbouw van de Vlaamse analysecel voor de medische planning is nodig, opdat de Vlaamse Planningscommissie kwaliteitsvol advies kan geven aan de Vlaamse Regering over het beleid over medisch aanbod in de Vlaamse Gemeenschap.

Link met de onderwijsregelgeving over het aantal startende studenten in de bachelor- en masteropleidingen geneeskunde en tandheelkunde

Sinds de huidige Vlaamse legislatuur 2019-2024 is de planning van het medisch aanbod in Vlaanderen gelinkt aan de berekening van het aantal startende studenten in de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde (bachelor- en masteropleiding). Het Vlaamse regeerakkoord (2019, p.37) vormde de aanleiding om een derde kamer op te richten binnen de Vlaamse Planningscommissie, die adviseert over de behoeften aan actieve artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.

Die 'behoefte aan actieve artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap' uit het BVR over de planning van het medisch aanbod is het equivalent van het criterium 'afnemend beroepenveld' uit artikel Art. II.187., §4 van de Codex Hoger Onderwijs¹ (de decretale basis van de toelatingsexamens arts en tandarts). Dat is één van de 4 beroeps- en opleidingsgerelateerde criteria om de startquota² voor de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde te bepalen.

¹ Zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14650>

² In functie van terminologische helderheid geven we de definities van de verschillende soorten 'quota':

“Jaarlijks stelt de Vlaamse Regering per opleiding uiterlijk tegen 1 maart het aantal effectieve starters in het lopende academiejaar vast. Indien dit aantal afwijkt van het startquotum dat voor deze opleiding voor dat academiejaar vooropgesteld was, corrigeert de Vlaamse Regering het startquotum voor het volgende academiejaar met dat verschil.

Bijkomend kan de Vlaamse Regering bij deze aanpassing van de startquota rekening houden met een of meer van de volgende beroeps- en opleidingsgerelateerde criteria:

- 1° het aantal afgestudeerden in de masteropleiding*
- 2° het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt*
- 3° het afnemende beroepenveld*
- 4° de opleidingscapaciteit.”*

Voor de berekening van de startquota van de basisopleidingen wordt vertrokken van de federale quota voor de Vlaamse Gemeenschap. Meer bepaald zijn de door de federale overheid bepaalde quota de voornaamste operationalisering van het criterium ‘**afnemend beroepenveld**’ uit de Codex Hoger Onderwijs. In de toekomst kunnen ook eigen Vlaamse data mee de basis vormen (zie hoger).

Voor de startquota van 2018 en 2019 vormden de federale quota de enige basis en dus de enige operationalisering van het criterium ‘afnemend beroepenveld’.

Voor het startquotum arts vanaf 2020 tot en met 2022 vormde het federale quotum van 929 vastgelegd bij koninklijk besluit³ de basis voor de berekening⁴. Maar daarenboven besliste de Vlaamse Regering tot een versnelling van de aflossing van het in federale koninklijke besluiten vastgelegde historische ondertal van 1.040 artsen, door gebruik te maken van de mogelijkheid om haar quotum te verhogen om de te weinig in het verleden opgeleide artsen te recupereren. Daarom werd een bijkomende compensatie ter waarde van 10% van het tekort van 1040 eenheden dat bij KB aan Vlaanderen was toegewezen, doorgevoerd.

Voor het startquotum tandarts vanaf 2020 tot en met 2022 vormde het federale quotum⁵ van 136 de basis van de berekening en de operationalisering van het criterium ‘afnemend beroepenveld’. Daarenboven besliste de Vlaamse Regering tot een maximale benutting van de opleidingscapaciteit

-
- Quota slaan op het maximaal aantal geattesteerde kandidaten dat toegang heeft tot een opleiding leidend tot één van de beroepstitels voorbehouden aan de beoefenaars van de geneeskunde / tandheelkunde. De federale regering legt die vast bij wet of bij Koninklijk Besluit, na advies van de federale planningscommissie.
 - Subquota slaan op het aantal kandidaten dat minimaal of maximaal kan starten aan een specialistische geneeskunde-/tandheelkundeopleiding. De Vlaamse regering legt die vast, na advies van de Vlaamse Planningscommissie.
 - Startquota slaan op het aantal kandidaat-studenten dat maximaal mag starten aan de basisopleiding geneeskunde/tandheelkunde. De Vlaamse regering legt die vast cf. de beroeps- en opleidingsgerelateerde criteria uit de Codex Hoger Onderwijs.

³ Koninklijk Besluit van 5 mei 2019 (gepubliceerd op 28 mei 2019) tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 juni 2008 betreffende de planning van het medisch aanbod.

⁴ Zie de Nota aan de Vlaamse Regering bij het ‘Besluit van de Vlaamse Regering van 14 februari 2020 tot vastlegging van het startquotum voor de opleiding arts en voor de opleiding tandarts’ (VR 2019 2012 DOC.1321/2BIS).

⁵ Koninklijk Besluit van 5 mei 2019 (gepubliceerd op 28 mei 2019) tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 augustus 2011 betreffende de planning van het aanbod van de tandheelkunde.

om de instroom in de basisopleiding zoveel als mogelijk op de verwachte uitstroom (onder meer door pensioneringen) af te stemmen.

Voor het startquotum arts van 2023 vormde het federale quotum van 1.244 vastgelegd bij koninklijk besluit⁶ de basis voor de berekening⁷. Voor het startquotum tandarts van 2023 vormde het federale quotum van 181 vastgelegd bij wet⁸ de basis voor de berekening⁹.

Om aan de federale quota uit te komen (voor geneeskunde na 6 jaar basisopleiding en voor tandheelkunde na 5 jaar basisopleiding) moet er bij de berekening van de startquota voor de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde rekening gehouden worden met **uitval op verschillende momenten**.

- Uitval tussen de toelatingsexamens en de inschrijvingen in de basisopleiding (factor alfa/delta¹⁰); het gaat bijvoorbeeld om gunstig gerangschikte deelnemers op het toelatingsexamen die zich uiteindelijk toch in een andere opleiding inschrijven.
- Uitval tijdens de basisopleiding (factor bèta, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden in de masteropleiding'); het gaat bijvoorbeeld om studenten die wegens ziekte, verhuis, ... stoppen met de opleiding geneeskunde of tandheelkunde. De factor bèta wordt berekend op basis van cohortanalyses op de Databank Hoger Onderwijs.
- Uitval na de basisopleiding (factor gamma, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt'); het gaat bijvoorbeeld om masters-artsen die een niet-gecontingenteerde ma-na-ma arbeidsgeneeskunde volgen. De factor gamma wordt berekend op basis van cijfergegevens uit jaarverslagen van de federale planningscommissie (onder meer cijfers over ingediende stageplannen).

Logisch gevolg van de verrekening van uitval gedurende het hele opleidingstraject is dat de Vlaamse startquota altijd hoger liggen dan de federale quota. Indien men geen rekening houdt met de uitval

⁶ Koninklijk besluit van 29 mei 2023 (gepubliceerd op 31 mei 2023) tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 juni 2008 betreffende de planning van het medisch aanbod, met het oog op het vaststellen van de quota voor artsen voor het jaar 2029.

⁷ Zie de Nota aan de Vlaamse Regering bij het Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 februari 2023 tot vastlegging van het startquotum voor de opleiding geneeskunde en voor de opleiding tandheelkunde, wat betreft het verhogen van het startquotum voor de opleiding geneeskunde (VR 2023 1606 DOC.0748/1).

⁸ Wet van 30 juli 2022 (gepubliceerd op 8 augustus 2022) tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de aanbodsbeheersing van gezondheidszorgberoepen. Het daarin vastgelegde federale quotum van 181 tandartsen slaat op het afstudeerjaar 2027, terwijl de cohorte die in het academiejaar 2023-2024 aan de basisopleiding tandheelkunde begonnen is, afstudeert in 2028. Op het moment van vastlegging van het Vlaamse startquotum was er nog geen recenter quotum beschikbaar. Uiteindelijk werd voor 2028 eveneens een federaal quotum van 181 vastgelegd. Dat gebeurde via het Koninklijk besluit van 22 juni 2023 (gepubliceerd op 30 juni 2023) tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 augustus 2011 betreffende de planning van het aanbod van de tandheelkunde, met het oog op het vaststellen van de quota voor tandartsen voor het jaar 2028. Omdat het federale quotum hetzelfde bleef, moest het Vlaamse startquotum niet wijzigen.

⁹ Zie Nota aan de Vlaamse Regering bij het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 februari 2023 tot vastlegging van het startquotum voor de opleiding geneeskunde en voor de opleiding tandheelkunde (VR 2023 1002 DOC.0128/1).

¹⁰ De factor alfa werd gebruikt voor de berekening van de startquota in de Codex Hoger Onderwijs (decretaal basis van de toelatingsexamens); die uitval tussen toelatingsexamens en inschrijvingen was gebaseerd op een inschatting op basis van historische data uit het vroegere numerus-clausus-systeem. De factor delta wordt gebruikt sinds de jaarlijkse aanpassing via BVR en verrekent het verschil tussen het startquotum en de inschrijvingen. Door de factor delta hoeft er niet gewerkt te worden met een wachtlijst en worden geslaagde, maar niet gunstig gerangschikte deelnemers niet in onzekerheid gehouden.

op deze verschillende momenten, bereikt men de quota nooit, met als gevolg een systematische onderbenutting en de creatie van ondertallen aan artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.

Ten slotte kan er bij de berekening van de startquota nog rekening gehouden worden met de opleidingscapaciteit in de universiteiten.

Operationalisering van het criterium ‘afnemend beroepenveld’ voor de startquota van 2024

Als we opnieuw de link maken met de taakstelling van de derde kamer van de Vlaamse Planningscommissie, dan kan die kamer het criterium ‘afnemend beroepenveld’ uit de Codex Hoger Onderwijs verder specificeren aan de hand van volgende 5 elementen:

1° de specifieke situatie binnen de Vlaamse Gemeenschap;

2° de leeftijdsverdeling en gezondheidssituatie van de bevolking binnen de Vlaamse Gemeenschap;

3° de historische evolutie van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen en van de verdeling van RIZIV-nummers;

4° de demografische en sociologische samenstelling van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap;

5° het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.

Er werd echter reeds aangehaald dat de noodzakelijke data nog steeds ontbreken om uitspraken te doen over de eerste vier elementen (zie hoger).

Daarom bekeek de derde kamer, ter voorbereiding van het advies van de Vlaamse Planningscommissie, de berekening van de startquota arts en tandarts op de manier waarop de Vlaamse Regering die tot nu toe heeft vastgelegd.

Berekening startquotum arts

Voor het startquotum arts besprak de derde kamer twee varianten van de berekening:

- Variant A op basis van het federale quotum van 1.244 artsen voor de Vlaamse Gemeenschap. Dit quotum werd vastgelegd bij koninklijk besluit van 29 MEI 2023. - *Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 juni 2008 betreffende de planning van het medisch aanbod, met het oog op het vaststellen van de quota voor artsen voor het jaar 2029.* Het slaat op het afstudeerjaar 2029, terwijl de cohorte die start in 2024-2025 afstudeert in 2030. Op dat federale quotum wordt de uitval doorgerekend volgens dezelfde methode die leidde tot het huidige startquotum van 1.600.
- Variant B op basis van datzelfde federale quotum van 1.244, aangevuld met een versnelde Vlaamse aflossing van het ondertal van 1.040 a rato van 10% extra per jaar, dus op basis van een contingent van 1.348 (= 1.244 + 104). Deze variant is de methode zoals die gebruikt werd door de Vlaamse Regering voor het startquotum arts van 2020 tot 2022.

De uitval op verschillende momenten werd als volgt verrekend:

- Uitval tijdens de basisopleiding geneeskunde (factor bèta, cf. criterium ‘het aantal afgestudeerden in de masteropleiding’): 9,7%
- Uitval na de basisopleiding (factor gamma, cf. criterium ‘het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt’): 10,41%
- Voorlopige uitval tussen de toelatingsexamens en de inschrijvingen in de basisopleiding (factor delta¹¹): 58 werd opgeteld bij het tussentijdse startquotum van 1.538.

De opleidingscapaciteit wordt constant gehouden (factor 1).

Variant A leidt tot een voorlopig startquotum (i.e. op basis van voorlopige inschrijvingscijfers op 21 oktober 2023 met 1.542 eerste inschrijvingen in de bacheloropleiding geneeskunde) van 1.596.

Variant B leidt tot een voorlopig startquotum van 1.725.

De definitieve inschrijvingscijfers van 31 oktober 2023 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening van varianten A en B. Omdat er nog twee inschrijvingen zijn bijgekomen tussen 21 en 31 oktober 2023, ligt het definitieve resultaat van variant A op 1.594 en van variant B op 1.723.

In functie van de beoordeling van beide varianten nam de derde kamer volgende elementen in overweging:

- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat het federale quotum van 1.244 voor 2029 slaat op de cohorte die in 2023 aan de basisopleiding geneeskunde begonnen is. Op die cohorte heeft de Vlaamse Regering een startquotum van 1.600 toegepast.
- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de federale regering het quotum gewoonlijk laattijdig vastlegt, vaak zelfs na het toelatingsexamen arts. In 2023 heeft de federale regering dat net voor het toelatingsexamen arts gedaan, op aangeven van de Vlaamse Regering, maar pas maanden nadat de VPC advies gegeven had over de Vlaamse startquota. De VPC dringt erop aan dat de federale regering de quota sneller vastlegt, zodat de Vlaamse Gemeenschap haar startquota kan afstemmen op de quota van het correcte referentiejaar. Ook nu weer moet de VPC advies geven vooraleer het federale quotum voor het correcte afstudeerjaar (2030) werd vastgelegd door de federale regering.
- De voorlopige berekening van het startquotum resulteert in 1.596 voor variant A en de definitieve berekening in 1.594, wat nagenoeg samenvalt met het huidige geldende startquotum van 1.600. Dat komt omdat de globale uitval voor, tijdens en na de zesjarige basisopleiding geneeskunde quasi dezelfde gebleven is als bij de berekening van het startquotum van 1.600.
- De voorlopige berekening van het startquotum resulteert in 1.725 voor variant B en de definitieve berekening in 1.723, wat toch weer een significante verhoging tegenover het huidige geldende startquotum van 1.600 zou betekenen.
- Vraag is ook in hoeverre het federale quotum van 1.244 en de berekende Vlaamse startquota (variant A en B) de Vlaamse zorgnoden afdekken. Maar omdat de VPC nog geen eigen Vlaamse data heeft, is het moeilijk om dat in te schatten. De vraag is o.a. in hoeverre het

¹¹ De factor delta, bekeken door de VPC in haar vergadering van 27 oktober 2023, is slechts voorlopig, want die is gebaseerd op de voorlopige inschrijvingen van 21 oktober 2023. De factor delta voor geneeskunde bedraagt voorlopig 58 en verrekent het verschil tussen het startquotum van 1.600 en de inschrijvingen (1.542 studenten met een eerste inschrijving in de bacheloropleiding geneeskunde, op 21/10/2023). De definitieve inschrijvingen van 31 oktober 2023 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening. Tussen 21 en 31 oktober zijn er twee inschrijvingen bijgekomen. De definitieve factor delta is dus 56. De resultaten van varianten A en B zijn bijgevolg met twee eenheden gedaald: 1.594 (variant A) en 1.723 (variant B).

federale quotum rekening houdt met leeftijdscurves bij uitstroom van artsen vs. instroom van artsen, met de instroom van oudere studenten in de opleiding, die niet lang het medisch aanbod zullen verzorgen, met de vervrouwelijking van het beroep, met de uitval van jonge artsen, met het historische ondertal in Vlaanderen... De VPC beseft dat de zorgnoden in de Vlaamse Gemeenschap zeer hoog zijn. De wachtlijsten zijn lang en de Vlaamse Overheid ontvangt vele vragen van burgers over het ontoereikende zorgaanbod.

- Tegenover de argumenten over de zorgnoden uiten sommige leden hun bekommernis over de opleidingscapaciteit in de basisopleiding geneeskunde, alhoewel die nog niet in alle universiteiten opgevuld is. Zo is er aan de VUB nog meer dan voldoende opleidingscapaciteit beschikbaar. Sommige leden pleiten ervoor om het effect van de recente verhoging op de kwaliteit van de opleiding en de studenten af te wachten. Ook bestaat het risico dat een stijging van het aantal toegelaten startende studenten samengaat met een verlaging van de moeilijkheidsgraad van de toelatingsexamens en van het gemiddelde competentieniveau van de studenten. Dat kan een verhoogde uitval tijdens de opleiding tot gevolg hebben. Maar er zijn momenteel geen indicaties dat de geselecteerde groep niet voldoet – de extra toegelaten groep kunnen trouwens zeer goede practici zijn-, al verdient dat toch monitoring.
- Hoewel er onzekerheid bestaat over de data en hoewel de opleidingscapaciteit belangrijk is, blijft de VPC in de eerste plaats de zorgnoden bekijken en verdedigen. Daarom heeft de VPC een voorkeur voor variant B en dus voor een verhoging van het startquotum tot 1.723.

Alle elementen in acht genomen, adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse regering om het startquotum arts te verhogen naar 1.723.

Berekening startquotum tandarts

Voor het startquotum tandarts besprak de derde kamer twee varianten van de berekening:

- Variant A op basis van het federale quotum van 181 tandartsen voor de Vlaamse Gemeenschap. Dit quotum werd vastgelegd bij koninklijk besluit van 22 JUNI 2023. - *Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 augustus 2011 betreffende de planning van het aanbod van de tandheelkunde, met het oog op het vaststellen van de quota voor tandartsen voor het jaar 2028*. Dat is het meest recente vastgelegde federale quotum. Het slaat op het afstudeerjaar 2028, terwijl de cohorte die start in 2024-2025 afstudeert in 2029.
- Variant B op basis van datzelfde federale quotum van 181, aangevuld met een versnelde Vlaamse aflossing van het gecumuleerde overschot¹² van -138 a rato van 10% extra per jaar, dus op basis van een contingent van 195 (= 181 + 14). Deze variant is de methode zoals die werd voorgesteld door de VPC in haar advies 2022-01.

De uitval op verschillende momenten werd als volgt verrekend:

- Uitval tijdens de basisopleiding tandheelkunde (factor bèta, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden in de masteropleiding'): 13,0%

¹² Zie tabel 34 Stand van zaken en projectie betreffende de contingentering van tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap rekening houdend met alle gediplomeerden (Belgisch + buitenlanders), Jaarverslag 2022 federale planningscommissie.

- Uitval na de basisopleiding (factor gamma, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt'): 13,88%
- Voorlopige negatieve uitval tussen de toelatingsexamens en de inschrijvingen in de basisopleiding (factor delta¹³): -8 werd opgeteld bij het tussentijdse startquotum van 242.

Dit leidt tot een voorlopig startquotum (i.e. op basis van voorlopige inschrijvingscijfers op 21 oktober 2023 met 226 eerste inschrijvingen in de bacheloropleiding tandheelkunde) van 234 (variant A) en van 252 (variant B). De definitieve inschrijvingscijfers van 31 oktober 2023 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening. Maar de definitieve inschrijvingscijfers zijn dezelfde gebleven. Dus de resultaten van varianten A en B blijven dezelfde in de definitieve berekening.

In functie van de beoordeling van beide varianten nam de derde kamer volgende elementen in overweging:

- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat het federale quotum van 181 voor 2028 slaat op de cohorte die in 2023 aan de basisopleiding tandheelkunde begonnen is. Op die cohorte heeft de Vlaamse Regering een startquotum van 218 toegepast. Dat startquotum blijkt nu te laag, omwille van de uitval tijdens (13,1%) en na (13,88%) de vijfjarige basisopleiding tandheelkunde. Die uitval is verhoogd tegenover vorige jaren, ook al wordt die uitgemiddeld voor verscheidene cohorten. In 2028 en 2029 is het dus zeer waarschijnlijk dat er daardoor minder dan 181 tandartsen aan de gecontingenteerde vervolgopleiding beginnen in de Vlaamse Gemeenschap. Het is m.a.w. niet onwaarschijnlijk dat er nog ondertallen gecreëerd worden, ondanks de gestegen startquota en bijhorende gestegen studentenaantallen.
- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de federale regering het quotum gewoonlijk laattijdig vastlegt, vaak zelfs na het toelatingsexamen tandarts. Daardoor klopt het referentiejaar voor de berekening van de Vlaamse startquota vrijwel nooit. De VPC dringt erop aan dat de federale regering de quota sneller vastlegt.
- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de maximale opleidingscapaciteit in de basisopleiding tandheelkunde quasi bereikt is aan de Universiteit Gent en de KU Leuven. Net als vorig jaar, roept de VPC de Vlaamse Regering op om extra te investeren in de opleidingscapaciteit voor tandheelkunde. In 2023 is de Vlaamse Regering daarop ingegaan en heeft ze aanzienlijke extra investeringen gedaan: 15 miljoen euro eenmalig overgangsbudget, plus 10 miljoen euro recurrente middelen. De Vlaamse Planningscommissie is de Vlaamse Regering daar erkentelijk voor.
- De vraag is echter of deze extra middelen volstaan. Meer nog, om aan de noodzakelijke opleidingscapaciteit te komen, moet overwogen worden om de opleiding tandheelkunde opnieuw aan te bieden in een derde Vlaamse universiteit. Tot 2008 bestond die aan de VUB

¹³ De factor delta, bekeken door de VPC in haar vergadering van 27 oktober 2023, is slechts voorlopig, want die is gebaseerd op de voorlopige inschrijvingen van 21 oktober 2023. De factor delta voor tandheelkunde bedraagt voorlopig -8 en verrekent het verschil tussen het startquotum van 218 en de inschrijvingen (226 studenten met een eerste inschrijving in de bacheloropleiding tandheelkunde, op 21/10/2023). De definitieve inschrijvingen van 31 oktober 2023 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening. Tussen 21 en 31 oktober zijn er echter geen inschrijvingen meer bijgekomen. De definitieve factor delta is dus eveneens -8. De resultaten van varianten A en B zijn bijgevolg ook dezelfde gebleven: 234 (variant A) en 252 (variant B). Vermoed wordt dat het om de opname van tickets uit het vroegere numerus clausus-systeem gaat. Deelnemers die slaagden in het numerus clausus-examen hadden toegang tot zowel geneeskunde als tandheelkunde. Deze tickets blijven onbeperkt geldig.

en daar is nog steeds een tandheelkundige kliniek operationeel. Ook al is de VUB op zich geen vragende partij om opnieuw een opleiding tandheelkunde te organiseren, temeer omdat dat een verlieslatende opleiding is aan een universiteit, is de VUB toch bereid om de mogelijkheid tot heropening te onderzoeken, gezien de hoge nood aan Vlaamse tandartsen. De VUB wil dan wel de garantie van een langdurig engagement, van voldoende studenten, en van voldoende docenten voor de klinieken. De VUB is bereid om hierover in gesprek te gaan met de Universiteit Gent en de KU Leuven. Ook intern in de VUB moet dit doorgesproken worden. In ieder geval kan de derde opleidingsplaats ten vroegste vanaf 2025 opengaan.

- Uit tabel 34 van het jaarverslag 2022 van de federale planningscommissie¹⁴ blijkt dat er een historisch ondertal van 138 tandartsen is opgebouwd in de Vlaamse Gemeenschap (cf. gecumuleerd overschot van -138). Met dit historisch ondertal moet rekening gehouden worden bij de bepaling van de federale quota en van de Vlaamse startquota.
- Wat het afnemend beroepenveld betreft, is er het probleem van het gebrek aan accurate data, al wijzen de federaal beschikbare data wel op een nabije golf van pensioneringen, zowel bij de algemeen tandartsen als de tandarts-specialisten.
- De Vlaamse Planningscommissie uit een bijzondere bekommernis over zowel de kwantiteit als de kwaliteit van buitenlandse tandartsen, die zich in de Vlaamse Gemeenschap komen vestigen. Zij overspoelen de markt van het medisch zorgaanbod, terwijl er in verhouding weinig Vlaamse tandartsen afstuderen.
- Al deze elementen in acht genomen, is de Vlaamse Planningscommissie van oordeel dat variant A niet voldoet om tegemoet te komen aan de tandzorgnoden in de Vlaamse Gemeenschap. Ze stelt voor om, net zoals bij de berekening van het startquotum arts, een soortgelijke verrekening te doen van het historisch ondertal van 138 tandartsen a rato van 10% per jaar. Cf. de voorlopige inschrijvingscijfers van 21 oktober 2023, en de definitieve van 31 oktober, levert dat een voorlopig startquotum tandarts op van 252.

Gezien de nood aan tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap en ondanks de beperkte opleidingscapaciteit voor tandheelkunde, adviseert de Vlaamse Planningscommissie tot een gevoelige verhoging van het startquotum tandarts. Het nieuwe Vlaamse startquotum tandarts moet, naast het federale quotum van 181, ook een aflossing van het door de federale planningscommissie berekende gecumuleerde overschot van -138 aan tandartsen in rekening brengen. Daarom adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse regering om het startquotum tandarts te verhogen naar 252.

De Vlaamse Planningscommissie is zich bewust van het feit dat de maximale opleidingscapaciteit stilaan bereikt is aan de twee universiteiten met een opleiding tandheelkunde (Universiteit Gent en KU Leuven). Daarom dringt de Vlaamse Planningscommissie aan op een aanzienlijke extra investering door de Vlaamse Regering in opleidingscapaciteit voor tandheelkunde. Aangezien de opleidingscapaciteit recentelijk werd uitgebreid in de twee bestaande opleidingen, moet overwogen worden om een derde opleiding te openen aan de VUB. Op die manier kan de Vlaamse Gemeenschap tegemoetkomen aan de nood aan stijgende opleidingscapaciteit voor tandheelkunde.

¹⁴ Zie https://overlegorganen.gezondheid.belgie.be/sites/default/files/documents/rapan_2022_nl_0.pdf

Conclusies

- De Vlaamse Planningscommissie is van oordeel dat zowel maximale data-overdracht tussen het federale en Vlaamse beleidsniveau, als de uitbouw van de Vlaamse analysecel voor de medische planning nodig zijn, opdat de VPC kwaliteitsvol advies kan geven aan de Vlaamse Regering over het beleid over medisch aanbod in de Vlaamse Gemeenschap.
- De Vlaamse Planningscommissie adviseert om het startquotum arts te verhogen cf. variant B, en dus de aflossing van een historisch ondertal te verrekenen. Hoewel er onzekerheid bestaat over de data en hoewel de opleidingscapaciteit belangrijk is, blijft de VPC in de eerste plaats de zorgnoden bekijken en verdedigen. Die zorgnoden blijken zeer hoog en hebben de doorslag gegeven in het advies van de VPC tot een verdere verhoging van het startquotum arts van 1.600 naar 1.723.
- Gezien de nood aan tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap en ondanks de beperkte opleidingscapaciteit voor tandheelkunde, adviseert de Vlaamse Planningscommissie tot een gevoelige verhoging van het startquotum tandarts. Het nieuwe Vlaamse startquotum tandarts moet, naast het federale quotum van 181, ook een aflossing van het door de federale planningscommissie berekende gecumuleerde overschot van -138 aan tandartsen in rekening brengen (cf. variant B). Daarom adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse Regering om het startquotum tandarts te verhogen naar 252.
- De Vlaamse Planningscommissie is zich bewust van het feit dat de maximale opleidingscapaciteit stilaan bereikt is aan de twee universiteiten met een opleiding tandheelkunde (Universiteit Gent en KU Leuven). Daarom dringt de Vlaamse Planningscommissie aan op een aanzienlijke extra investering door de Vlaamse Regering in opleidingscapaciteit voor tandheelkunde. Aangezien de opleidingscapaciteit recentelijk werd uitgebreid in de twee bestaande opleidingen, moet overwogen worden om een derde opleiding te openen, aan de VUB. Op die manier kan de Vlaamse Gemeenschap tegemoetkomen aan de nood aan stijgende opleidingscapaciteit voor tandheelkunde.
- De Vlaamse Planningscommissie dringt erop aan dat de federale regering de quota voor artsen en tandartsen sneller vastlegt, zodat de Vlaamse startquota er beter op kunnen afgestemd worden.
- Tot slot adviseert de Vlaamse Planningscommissie aan de Vlaamse Regering om het standpunt te blijven verdedigen dat alle artsen en tandartsen uit de Vlaamse gecontingenteerde vervolgoopleidingen een RIZIV-nummer moeten krijgen. Zij zijn immers allemaal geselecteerd door de zeer strenge Vlaamse toelatingsexamens. Het gebruik van de numerus fixus als selectiemechanisme moet de garantie inhouden op de RIZIV-nummers. Dat geldt des te meer omdat uit de variantie in de uitvalpercentages blijkt hoe moeilijk het is om de instroom in de basisopleidingen (startquota) en de instroom in de gecontingenteerde vervolgoopleidingen (quota) op elkaar af te stemmen. Het toekennen van RIZIV-nummers aan jonge artsen en tandartsen mag niet afhangen van rekenkundige inschattingen over de opleidingsuitval van hun voorgangers. We moeten hun rechten blijven verdedigen.

Prof. dr. Paul Herijgers
Voorzitter Vlaamse Planningscommissie

Anneliese Moerman
Ondervoorzitter Vlaamse Planningscommissie

Anneliese Moerman